

ETÖRE

FIKİR
SANAT
VE
EDEBİYATTA

Yıl: 2 Sayı:12 Ocak 2013 10 ₺

**FİKİR SANAT VE EDEBİYATTA
TÖRE**

Aylık Fikir Sanat Edebiyat

Dergisi

Yıl: 2 Sayı: 12 Ocak 2013

ISSN:2146-7773

**İmtiyaz Sahibi
ve**

**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ömer Faruk BÉYCEOĞLU**

**Yayın Danışmanı
A. Yağmur TUNALI**

**Sanat Koordinatörü
H. Nurcan YAZICI
Ahmet ŞAFAK**

**Editör
İbrahim METİN**

**Halkla İlişkiler Koordinatörü
Mehmet Yıldırım YÜCE**

**Grafik - Tasarım
İsmail KANDEMİR**

**Düzeltilme
Firdes İŞİK
Hacer KUTAY**

**Büro
Merve TOSUNCUK
İlbiçe Sila YILDIRIM**

**İletişim
tore@toredergisi.com
www.toredergisi.com**

İdare Yeri

**Çetin Emeç Bulvarı 1314 Caddesi 1315 Sokak
Can Apt. 7/3 A. Öveçler - ANKARA
Tlf: 0.312.472 70 10 - Faks: 0.312.472 70 11
Cep: 0.532.373 11 24**

Baskı / Cilt

**Hilal Form Matbaacılık Mak. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Öz Ankara Toptancılar Sitesi 2. Blok No: 52
Macunköy - ANKARA
Tel: 0312 397 38 78 - Faks: 0312 397 56 31
www.hilalform.com.tr - hilalform@hilalform.com.tr**

Sertifika No: 17793

Basım Tarihi: 21.03.2013

Fiyatı: 10 TL

İ Ç İ N D E K İ L E R

TÖRE'den / 03

**Geçmişten Günümüze Kerkük'te Türkmen Katliamı
Dr. Suat ÇIRAKOĞLU / 05**

**Sen Gittin Sudan Bahanelerle
Hasan Sami BOLAK / 10**

**Aziz Atam
Almas ILDIRIM / 12**

**Qara Dastan
Halide Nusret ZORLUTUNA / 09**

**Meşut Dikel Ve Geleneksel Türk-İslam Sanatları Üzerine
TÖRE / 13**

**Mabed-î Büsem
Hakan İlhan KURT / 16**

**Dilemmâ
Nuray ALPER / 17**

**"Kan Meclisi 1915=Aşk Ve Vatan 1915"
Fatih OGUZ / 19**

**Kalk Ayağa
Dr. Sakin ÖNER / 21**

**Türk Birliği, Felsefe Ve Selahaddin Halilova
İkbal VURUCU / 22**

**Eylül Kuşatması
Yahya AKENGİN / 25**

**Kahraman - İdeal Bir Tip Arayışı-
Ali BÜYÜKÇAPAR / 26**

**Irak Türkmen Edebiyatından Nesir Örnekleri - III
Yrd. Doç. Dr. Hatem TÜRK / 27**

**Ben Türk'üm...
Abdullah BEYCEOĞLU / 32**

**Hazreti Pir Mevlâna -Okyanusta Bir Damla-
Ali Naili ERDEM / 33**

**Pamuk
Mehmet ÖZGEDİK / 37**

**Türk Kültürlü Halklarda Emmioğlu
Yaşar KALAFAT / 40**

**Tahayyülüne Saplanmış Kıymık
Ülkü BEŞTEPE / 42**

**Türk Milliyetçiliğinin Bugünkü Meseleleri
Hakan PAKSOY / 43**

**Zülfikar Kaleli'nin "Mesaj" Sijiri.
Dr. Hüseyin YENİÇERİ / 46**

**Kabus
Ahmet Tevfik OZAN / 47**

Diriliş Ruhu Ve TÖRE
Hüseyin HATIL / 48

Ben Varım
Kenan ÇARBOĞA / 49

Yamuk Hüseyin
Afşar ÇELİK / 50

Bir Sır Gibisin
Günerkan AYDOĞMUŞ / 53

Fidan Ve Rüzgâr
Asena Gülsüm GÜNEŞ / 54

Kelebeğin Kanatları, Benim Kalbim Kırık
Coşkun ÇOKYİĞİT / 55

TÖRE DERGİSİ 1. Cilt İndeksi (1-11. Sayılar)
TÖRE / 57

*Desenler: Y. Kemal YOZGAT - Ramazan TÜRKMEN-
Üzeyir ÇAYCI - Kenan EROĞLU
Fotoğraf: Suat ÇIRAKOĞLU - Mesut DİKEL*

*Kapak: Geleneksel Türk İslam Sanatları
Düzenleme: Mesut DİKEL*

ABONE ŞARTLARI

Abonelik için lütfen
"http://www.toredergisi.com/abone-ol.html"
adresindeki formu eksiksiz doldurunuz veya Adınızı,
Soyadınızı, Adresinizi, Telefon Numaranızı ve e-mail adresinizi
elektronik posta adresimize (tore@toredergisi.com) veya
0.532.373 11 24 nolu telefona bildiriniz.

Abonelik Bedeli:

Öğrenci: 75 TL / Yurtiçi: 90 TL /
Yurtdışı: 90 EURO (Ya da karşılığı Türk Lirası'dır.)
Kurum Aboneliği: 185 Türk Lirasıdır.

Abone bedelini;

Ömer Faruk BEYCEOĞLU adına açılmış bulunan:
6090548 nolu Posta Çeki hesabına,

Ziraat Bankası

TL IBAN: TR11-0001-0017-2743-4429-0550-01
Euro IBAN: TR89-0001-0000-1343-4429-0550-04

Türkiye İş Bankası

TL IBAN: TR42-0006-4000-0014-1960-0253-38
Euro IBAN: TR15-0006-4000-0024-1960-0075-83

Garanti Bankası

TL IBAN: TR66-0006-2000-0010-0006-6965-05
hesaplarına yatırabilirsiniz.

TEMSİLCİLİKLER VE SATIŞ NOKTALAR

ADANA-Abdullah BEYCEOĞLU (0.544.608 51 97)
AFYON - Ercan KAYAYERLİ (0.506.300 48 27) SAĞLAM KİTABEVİ (0.536.871 32)
AMASYA - Sebhattin GÜNAYDIN (0545.809 92 87), DAMLA KIRTASİTE (0.532.7-
ANKARA - AKÇAĞ YAYINEVİ (0.312.432 17 98),
GAZİ KİTABEVİ (0.312.223 77 73), MEFKURE SAHAF (0.312.430 10 80)
HASRET KİTABEVİ (0.312.311 70 62), TDV SİHHİYE (0.312.229 73 36),
AKDENİZ BÖLGE TEMSİLCİSİ - İsmail UÇAR (0.532.646 80 34)
ANTALYA - Hamdi KUTLUAY (0.532.377 11 95)
AYDIN Barış İRGAT (0.542.665 27 52)
BALIKESİR - Tahir İYİ (0.501.910 01 58) Muhammed ÖZSAYIN (0.534.923 53 10)
BURSA - Sevin YAKICI (0.505.344 99 45)
CORUM - Mehmet ABAGA (0.505.597 35 42), Soner BUĞDAYLI (0.506.854 45 00)
CORUM/İSKİLİP - Ahmet PEKMEZCİ (0.541.846 35 09)
ERZURUM - Yunus Buğra YILMAZ (0.533.382 85 77)
ESKİŞEHİR - Mehmet Ali KALKAN (0.555.966 57 52),
GAZİANTEP - Oğuzhan SAYGILI (0.505.276 41 58)
İSTANBUL - Yağmur ŞENGÖK (0.534.846 57 22) Oğuzhan Murat ÖZTÜRK (0.505-
BİLGE OĞUZ YAYINLARI (0.212.527 33 65) KİTABEVİ (0.212.512 43 28),
İZMİR - Yeşim Yeşgar ÜNLÜ (0.505.817 50 47)
KAYSERİ - KIVILCIM KİTABEVİ (0.352.222 74 12), KIVILCIM KİTABEVİ (0.352-
K.MARAS - Osman TOPAL (0.542.675 64 10)
KONYA - BUĞRA KİTABEVİ (0.332.351 05 15)
MANİSA - Şahin BOZKURT (0.505.808 01 04)
MERSİN - Abdullah DUMAN (0.532.232 05 17)
MERSİN/VERDEMLİ - Şamil Mehmet KORKMAZ (0.539.393 24 06)
MERSİN/SİLİFKE - Refat KARADUMAN (0.506.987 17 92)
ORDU - Ünal ERKAN (0.532.466 53 61)
OSMANİYE - Mustafa Ş. ÖZDARENDELİ (0.505.625 56 53)
Bahadır KESKİN (0.505.625 55 50) Ahmet KIRAC (0.506.402 75 86)
RİZE - İlhan KURT (0.505.561 52 63)
SAKARYA - Dursun YELKEN (0.535.352 04 12)
SAMSUN - Ahmet GÜVEN (0.505.832 49 63)
SİVAS - Volkan Kitabevi (0.346.221 74 56) Gamze MUTLU (0.505.596 40 60)
TOKAT - Alparslan DEMİR (0.505.665 39 09)
TRABZON - H.Nurcan YAZICI (0.532.645 97 49), AKSAKAL KİTABEVİ
VAN - Cedit BÜLBÜL (0.533.317 73 85)
YALOVA - Hacer KARAKAYA (0.555.608 03 18)
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ - Erhan SOLMAZ (0.507.237 86 13)
A.Ü. DİL VE TARİH- COĞRAFYA FAKÜLTESİ - Nihat YILMAZ (0.507.309 77 66)
A.Ü. HUKUK FAKÜLTESİ - Samet KARPUZ (0.555.838 51 98)
BURDUR M. AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ - Yrd. Doç. Dr. Şevkiye KAZAN
EGE ÜNİVERSİTESİ - Hasan Kağan YAYLA (0.505.378 04 04)
ESKİŞEHİR OSMAN GAZİ ÜNİVERSİTESİ - Prof. Dr. Hilmi ÖZDEN
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ - Dr. Hüseyin YENİÇERİ (0.532.503 94 01 -
Ferhat VERGİ (0.507.755 12 69)
İSTANBUL YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ Çağrı Aydın GÜRÜNLÜ (0.539.456
GAZİ ÜNİVERSİTESİ - Tolga AKİSKA (0.533.543 37 73)
ALMANYA - Fatih İLBAY (004915147036964) - BRAUNSCHWEIG Şafak AZERİ
(0049(0)1752018531 - MANNHEIM Sema Emre GÜLEÇ (00496216685854 -
NEUSS Hasan KAYHAN (00491634018049
AZERBAJCAN - Rebiyye ZERDABİ (00994 552 910 212
AVUSTURYA - Bircel ÖZTÜRK (0043 660 48 28 200)
KKTC Emre Gözügözel/İCİVAN (0.533.865 04 57

IRAK TÜRKMEN EDEBİYATINDAN NESİR ÖRNEKLERİ - III

Yrd. Doç. Dr. Hatem TÜRK*

Kerkük Seni Yazdım

Kemal Beyatlı'nın, Kerkük Seni Yazdım adlı roman-anı türündeki kitabı, Irak Türkmenlerinin son zamanlarda yaşadıklarına ayna tutan önemli bir eserdir. Yazar tarafından numaralandırılarak on dört bölüme ayrılan roman, küçük boyda yayınlanmıştır. Romanda yazar, özellikle Irak Türkleri dışındaki okurlara hitap eden on yedi adet açıklayıcı bilgiyi dipnot olarak vermiştir. On dört bölümden oluşan romanın her bölümünden önce ayrı bir sayfada epigraflar vardır. Romanın bitiminden sonra da ayrıca bir epigraf daha kullanılmıştır. Yazarın *Şafağa Doğru* adlı tiyatro eserinin devamı niteliğinde düşünülebilecek bu romanda anlatılanlar, önceki esere göre daha açıktır. Yazar, anlatmak istediklerini Şafağa Doğru'da kahraman adlandırmalarından hareketle verirken "*Seni Yazdım Kerkük*"te böyle bir tasarrufa girmeden her şeyi açıkça anlatmayı tercih etmiştir.

Roman, mekân-insan düzleminde seyrederek Kerkük, romanda birinci tekil kişi anlatıcının doğduğundan beri kendisiyle aynileştirdiği bir kenttir. Romanın anlatıcı kişisi, zaman zaman çocukluğundan itibaren romanın anlatma zamanına kadarki süreci hatıralarına dayanarak anlatır. Fakat anlatma zamanı, romanda:

"Amerikan güçlerinin peşmergelerle birlikte Kerkük'ü işgal etmelerinin üçüncü haftasıydı." (1) cümlesiyle anlatılır. Bu esnada romanın anlatıcı kişisinin de:

"Aradan onca yıl geçti, yedi sekiz yaşlarımdan bu güne kadar kırk yıl civarında zaman geçmesine rağmen hala o elektrik direği yerinde duruyor." (2) cümlesinden yaşını aşağı yukarı tespit etmek mümkündür. Kitabın anı-roman tarzında kaleme alınmış olmasından dolayı yazarıyla kahramanın aynılığı de bu sayede teyit edilmiş olur.

Romanın kahramanı, babasından kalan topraklarının yerini ve akıbetini öğrenmek için evinden Gürgür Baba oteline gitmektedir. Yolda çocukluğundan beri kendisinde bir iz bırakmış olan elektrik direğine gözü çarpar. Fakat elektrik direğinin talan edildiğini görür. Peşmergelerin Amerika'nın

gücünü de arkalarına alarak Kerkük şehrini istila etmelerinin bir sonucudur bu. Peşmergeler, tıpkı şehrin her tarafını, her kurumunu, her yerini istila ettikleri gibi bu elektrik direğini de talan etmişlerdir.

Amerika'nın ikinci kez Irak'ı işgalinin sonucunda tüm dünyanın gözleri yeniden bu petrol zengini topraklara çevrilmiştir. Bu yüzden işgalle birlikte dünyanın değişik ülkelerinden gelen gazeteciler de Kerkük'e yerleşmişlerdir. İşgalle birlikte babadan kalma topraklarının istilacıların eline geçmesi korkusundan dolayı anlatıcı kahraman, baba dostu olan ve Kerkük'ün hemen her yerini iyi bilen adeta yürüyen bir arşiv olan Hüseyin amcadan topraklarının akıbetini öğrenmek için geldiği otelde yabancılara tesadüf eder. Yabancılar ona: "seksen yılı aşkın bir zamandır" büyük devletlerin Kerkük üzerinde oyunlar oynadığını hatırlatır. Yazarın hafızasındaki tarih, aslında Türkiye'nin bu topraklardan çekildiği tarihtir.

Anlatıcı, otelin içindeki kalabalık ortamda bir tesadüf sonucu Türk gazeteci Ayfer'le tanışır. Anlatıcının kendi isminin de Cemal olduğu bu tanışmada anlaşılır. Ayfer de diğer dünya gazetecileri gibi Kerkük'teki gelişmeleri yerinde tespit edip sorumlu müdür olduğu gazetesine ulaştırmak ve tespitlerde bulunmak için yeni gelmiş gazetecilerden biridir.

Cemal, 1995'te Irak'ta hüküm süren Saddam Hüseyin'in Baas Partisi rejiminin yıldırma politikalarından Türkiye'ye kaçmış Kerküklü aydınlardan biridir. O da Saddam Hüseyin rejiminin Amerika tarafından devrilmesinden sonra memleketine dönmüştür. Cemal, Saddam rejiminin ondan öncekiler gibi Kerkük'teki Türklere iyi davranmadığını ifade eder. Kerkük'teki Türklerin Saddam tarafından işkencelere uğratılmasından sonra Cemal'in annesi:

"Git oğlum, buralarda kalma seni de yakalayıp ipe asarlar. Babanı razı ederim. Senin bir nefesin kalsın o bana yeter oğlum, ..." (3)

diyerek oğlunun zalim diktatörün adamlarınca işkenceyle öldürülmeğe başka yerlere gitmesini ister.

Cemal'in, memleketine dönmüş olması Ayfer için de bulunmaz bir fırsat olmuştur zira Ayfer ondan kendisi için rehberlik etmesini ister. Romanın bundan

sonraki kısmında Cemal, Ayfer'e Iraktaki son durum, Kerkük'ün genel durumu, peşmergeler, Saddam, Amerika, Türkiye gibi konularda bilgi ve tecrübe-lerini aktarır. Romanın bu kurgusal yapısı Cemal'in söylemek istediklerini rahat bir şekilde ifade etmesine yardımcı olmuştur. Ayfer ile Cemal, Kerkük ve civarının nabzını tutmak için sık sık söz konusu bölgeyi dolaşırlar. Bu esnada şehrin savaş hali gözler önüne serilir.

Savaşın başlamasından sonra şehrin içindeki hizmet birimleri ortadan kaybolmuşlardır. Şehirdeki devlet dairelerine ait bütün araçlar, Süleymaniye ve Erbil'e götürülmüştür. Sokaklar çöp yığınlarıyla kalmış, kanalizasyon suları açıktan akmaya, bunun sonucunda da mikrop ve hastalıklar insanlara musallat olmaya başlamıştır. Gerek şehrin temizliğiyle gerekse hastalıklarla hiç kimse ilgilenmemekte insanlar kaderlerine terk edilmektedir. Sokaklar, çöpleri karıştıran kedi ve köpeklerle doludur. Yığın yığın çöplere basmamak ve lağım suyuna batmamak için yolda yürümek marifet gerektirmektedir.

Cemal, Kerkük sokaklarını Ayfer'e tanıtırken 10 Nisan 2003 tarihinde silahlı üç grubun Kerkük'e saldırdığını söyler. Bunların birincisi, uyduların yönlendirmesiyle Amerikan uçaklarıdır. Diğer iki grup da Süleymaniye'den Talabani'nin ve Erbil'den gelen Barzani'nin Kürt gruplarıdır. Cemal bu gruplardan sonra bir de dördüncü grubu ekler. Cemal'e göre o grup uykuya daldığı için bu saldırıya katılamamıştır:

"-Türkiye! diyorum. Arkasından var gücümle önümdeki taşa vurdum. Taş yuvarlandıkça yuvarlandı. Bu uçsuz bucaksız evrende yuvarlandığım gibi." (4)

Romanın pek çok yerinde Cemal'in Türkiye'ye dair görüşleri vardır. Saddam'ın zulmünden kaçan Cemal, Türkiye'ye sığınmıştır. Fakat İstanbul'da polis onu oturma izni olmadığı için sınır dışı eder. Bu duruma çok içerleyen Cemal, Türkiye Irak sınırındaki Habur sınır kapısından peşmergelere kaçak diye teslim edilir. Peşmergeler de ona "Sen Türkiye'nin casusu-sun" diye eziyet ederler. Cemal, bu durumdan sonra "Saddam da aynı suçtan bizi perişan etmişti. Şimdi de Kürtler! Türkiye ise bizlere karşı med cezirli tutumu zaman zaman Saddam'ın pençesine attı, şimdi ise peşmergelerin..." diyerek Türkiye Devletine karşı memnuniyetsizliğini dile getirir. Cemal, Saddam'ın devrilmesinden sonra Türkiye'nin bölgedeki olaylar karşısında aldığı tutumu da eleştirir. Ona göre Irak'taki bütün Türkler, Türk ordusunun bölgeye girerek ağırlığını koymasını beklemiştir. Kendisi de bu bekleme sürecinde Türkiye'deki yaşadığı bütün

tatsızlıkları unutmuş, ümitle Türk ordusunun Irak'ın kuzeyinden içeri girmesini beklemektedir. Fakat 1 Mart tezkeresi TBMM'den olumsuz neticeyle çıkınca Türkmenler sükül-ı hayale uğramışlar, seksen yıllık özelemleri bir anda berheva olmuştur. Cemal'e göre bu sonuç, Türkmenleri şahlandırmış, "vatan uğruna güdülen davada kendine güvenmekten başka yol olmadığı" anlaşılmıştır. Cemal'e göre bu durumun ana nedeni de siyasettir. Ona göre devletler, menfaat uyuşmazlığında en yakın dostlarını da silip atarlar. İşte Türkiye de Türkmenleri, şalvarlılar olarak tarif ettikleri peşmergelerin kucağına atmıştır.

Şehrin yönetimini devralan Kürt gruplar, insanların güven içinde yaşamasına, gazetecilik yapmasına müsaade etmemektedirler. Bu nedenle de Ayfer'in fotoğraf makinesine el koyarlar. Bunun yanında bu sonradan gelen Kürt gruplar, sokakları, arsaları da zapt etmişlerdir. 10 Nisan'da Saddam rejiminin kapanmasından sonra Kerkük sokakları bir anda yabancı işportacılarla dolmuştur. Bu işportacılar, silah başta olmak üzere her türlü eşyayı Kerkük'te rahatça pazarlamaktadırlar. Cemal, buna benzer bir durumun İran-İrak savaşları sırasında da Irak'ın güneyinden gelen yeni yerleşimci Araplar tarafından yapıldığını hatırlamaktadır. Üstelik 14 Temmuz 1959 tarihinde hemen hemen aynı durum yine yaşanmıştır. O zaman da peşmergeler Kerkük'ü talan etmişler, şehirdeki her şeye zarar vermişlerdir. Onlar adeta şehrin dokusu için zararlı haşerattırlar.

Romanın anlatıcısı Cemal, 1980'li yılların ortalarında Saddam tarafından Türkmenlere karşı bir ekonomi kırımının başlatıldığını hatırlar. O zaman Türkmen iş adamlarının dükkânları hedef alınmış, devletin emniyet güçlerinin gözetiminde zengin tüccarların dükkânları yağmalanmıştır. O zamanlarda her gün savaştan dönen şehit cenazelerinin yanında bir de dükkânların, depoların yağmalanmış olması Türkmenlerin acılarını daha da arttırmıştır. 1975'ten sonra on binlerce yabancı, devletin büyük desteğiyle Kerkük'e yeni yerleşimci olarak gelmiştir. Saddam'ın Kerkük'ü Araplaştırma politikasının sonucu olan bu olayda on bin dinar, iki yüz metrekare arsa yerleşimcilere verilmiş, arsalarla hemen ev yapılması için de uzun vadeli düşük faizli kredi sağlanmıştır. Yerleşimcilerin şehirde yaşamaları için bütün kolaylıklar devlet tarafından sağlanmış, karşılığında da yirmi yıl Kerkük'ü terk etmeme şartı koşulmuştur. Memuriyetlere yeni gelenler yerleştirilmekle birlikte bu aileler aynı zamanda rejimin birer ajanı olarak çalıştırılmıştır. Devletin dikta gücünü

arkalarına alan bu aileler, yerli halka da istedikleri gibi davranmışlar, istedikleriyle evlenmişler, istediklerini devlete rejim düşmanı diye jurnallemişlerdir. Yerli halk, yerleşimcilerle akrabalık ilişkilerine girmek istemese de romanda anlatılan Sümbül örneğinde olduğu gibi baskıyla onlara boyun eğdirilmiştir.

Saddam'ın devrilmesinden sonra Kerkük'teki Türkmenler de sevinmişler, zalim diktatörden kurtuluşu heyecanla karşılamışlardır. Cemal'in düşüncelerine göre Türkmenler, "Ne yazık ki canavarın bir pençesinden kurtulup diğer pençesine yakalandıklarını bilmiyorlardı." canavarın bir pençesi Saddam iken diğer pençesi de peşmergelerdir.

Cemal, romanda Ayfer'e Kerkük'ün durumu ve buradaki unsurlar hakkında bilgi verirken Kürt gruplarından da bahseder. Ona göre Kürtlerin elebaşları, uzun yıllardır Amerika, Rusya, İran ve Saddam'dan aldıkları kölelik bahşişleriyle kuzeydeki kendi ailelerini güçlendirmişlerdir. Kendi aileleri bölgenin en zenginleriyken Kürt grupları açlık ve rezalet içerisinde yaşamaktadırlar. Kürt gençler peşmergeye katılmak için zorlanmışlar, katılmayanlar aç kalmışlardır. Hatta Saddam da Kürt liderlerle iş birliği içerisindeydi çünkü Saddam'ın o kadar katlettikleri içerisinde hiçbir Kürt ileri geleni yoktur. Cemal'e göre bu bölgede oynanan oyunun senaryosunu Amerika, İngiltere ve İsrail yazmış baş aktörlüğü de Saddam, Barzani ve Talabani oynamışlardır. Cemal, Saddam'ın İran-Irak savaşlarında Talabani ve Barzani ile görüşmelerine karşın Saddam'la hiçbir Türkmen liderin görüşmemesinin nedenini bu toprakları asıl sevenlerin Türkmenler olduğuna bağlar. Saddam, ona göre asmaya Türkmen liderlerden başlamıştır.

Romanda Ayfer zaman zaman Cemal'e sorular sorar. Cemal'in verdiği cevaplar, Ayfer'in durum tespitine yaramaktadır. Ayfer'in "Siz de kendinize bir silahlı güç oluştursaydınız" sorusuna karşı Cemal, Amerika, Rusya, İran, Araplar ve İsrail gibi silah ve ekonomik gücü elinde tutan aktörlerin hiçbirinin Türkmenlerle bir çıkar ilişkilerinin olmadığını nedenleriyle tek tek sayar. En sonunda da "Gel gelelim Türkiye'ye! Onu anlamak o kadar zor ki..."(5) diyerek Türkiye'ye olan sitemini bir kere daha dile getirir.

Cemal, arsa ortakları olan Hüseyin Amca'dan Cahit Bey'i bulması gerektiğini öğrenir. Cahit Bey, Kerkük Tapu Dairesi'nde kıdemli mühendistir. Hafızası çok güçlü olduğu için toplum onu arşiv kişi olarak tanır. Cemal, Ayfer ile birlikte Cahit Bey'den arşalarının yerini öğreneceklerdir. Cemal, 10 Nisan 2003'te tıpkı

Mart 1991'de olduğu gibi peşmergelerin Kerkük Nüfus Müdürlüğü ve Tapu Müdürlüğü'ne saldırdıklarını hatırlar. Saldırganlar buradaki belgeleri yakmışlardır. Amerikan güçleri de Bağdat'ta Petrol ve Planlama Bakanlıkları hariç tüm bakanlıkların ve bunlara bağlı dairelerin talan edilmesine göz yummuşlardır.

Cahit Bey, Cemal'in arsasının yerini gösterir. Fakat arsaya Kürt yerleşimcilerin ev yapmakta olduğunu görürler. Ayfer de bu durumu fotoğraflar. Cahit Bey, yerleşimcilere buranın Cemal'e ait olduğunu söyleyince yerleşimciler sinirlenir aralarında tartışma çıkar. Yerleşimciler, kendilerinin Süleymaniye'den toplanıp buralara getirildiğini, istedikleri yerde ev yapmaları için para da verildiğini söyleyerek tehditler savurur ve silah çekerler. Bu durum Kerkük'ün pek çok yerlisinin başına gelen olağan bir durum olmuştur artık. Cemal ve annesi bu duruma çok üzülür. Cemal, Ayfer'le birlikte valilik makamına gider. Ayfer, Amerikan askerleriyle dolu bu binada röportaj yapma bahanesiyle randevu alabilir. Yetkili ile konuşan ikili tapu senedi ile birlikte dilekçeyi verir. Fakat yetkili, kendilerine umut vermeyip "Biz sizi ararız" diyerek onları geçitirir. Cemal ve Ayfer, bu işten bir sonuç çıkmayacağını anlayınca yeniden Kerkük'teki olayları araştırmaya devam ederler.

Kerkük yakınlarında Saddam dönemine ait toplu mezarların ortaya çıktığı duyulunca Türkmenler galeyana gelir. Herkes kayıp yakınlarına ulaşmaya çalışır. Türkmenlerin önder kişileri, merasimle defnedilirler. Bu olay da hafızalardaki acıları bir kere daha tazeler. Kerkük'te her güneş acıya doğar. Ayfer, kıyımların neden hep Türkmenlere yapıldığını sorunca Cemal, Türkmenler ile Kürtleri karşılaştırır. Ona göre Türkmenler, aynı ailenin uslu; Kürtler de haylaz çocuklarıdır. Kürtler,

"...haylaz çocuk rolünü oynamıyorlar. Doğaları bu. Sarp kayaların eteğinde yetişmiş ve sonradan şehre inmişler. Ama şehrin özelliğine ayak uyduramamışlar, uyduramıyorlar, bir türlü alışılmış adetlerinden ayrılamıyorlar. Türkmenler ise, ikinci çocuk rolünü almışlar. Bu ikinci rol; sakin çocuk, sessiz etrafını rahatsız etmediği için dünyanın dikkatini çekmiyor. İşte Türkmenler şimdi bunun bedelini ödüyorlar..."(6) der. Bütün bunların nedeni de Cemal'e göre, bu topraklardaki, herkesin muhtaç olduğu ama kendilerine dert olan petroldür.

Cemal ile Ayfer, Kerkük sokaklarında gezinirken Rahimava meydanında Saddam döneminden kalma eski diktatörün porselenden yapılmış resminin halk

tarafından talan edilmiş olduğunu ve yerine şimdi başka birisinin tablosunun yapılmakta olduğunu görürler. Cemal, bu kişinin Molla Mustafa Barzani olduğunu anlar. Ona göre buradaki resmi olan kişinin kim olduğu önemli değildir, zira nasıl olsa gelen de geçen de aynıdır. Cemal ile Ayfer, bu görüntüye dalmışken caddeden sarı bayraklı birkaç araba geçer. Dikkatlerini oraya çeviren ikili, bir müddet sonra başka grupların da aynı taciz edici tavırlarla sokaklarda gövde gösterisi yaptığını şahit olurlar. Bu durum da son zamanların olağan bir görüntüsüdür. Şehirde Talabani ve Barzani grupları birbirlerine karşı güç ve nüfuz gösterisi yapmaktadırlar.

Cemal ile Ayfer'in şehrin nabzını tutmak için dolaştığına şahit olan bir şoför, bu durum ile ilgili Ayfer'in sorusuna:

"Eğer doğrudan bunlar aynı topluluğun iki kardeşi olmuş olsalardı (!) Talabani Irak İnan savaşı sırasında Saddam'la anlaşarak Kürtlerden Çahış gücünü kurup Barzani taraftarından 25 - 30 000 kişiyi öldürtmezdi. Buna karşılıklı Barzani 1996'da Saddam'la anlaşarak Talabani taraftarından otuz bine yakın peşmergeyi öldürtmezdi! Bırakın öldürmeyi bugün dünya tarafından lanetlenen Saddam'ı, Barzani dost seçip ve onunla işbirliği yapıp sözüm ona öz kardeşlerini öldürttü!" (7)

der. Amerika destekli Kürt grupların bölgede güçlerini arttırmaları, Türkmenler ve diğer unsurların canını sıkmaktadır. Zira bu Kürt gruplar, elde etmiş oldukları güçle diğer unsurlar üzerinde her türlü baskıyı kullanmaktadır. Bölge, gittikçe artan bir kaos ortamına doğru sürüklenmektedir. Her yerde çatışmalar çıkmakta, Türkmen bölgelerinde cinayetler işlenmektedir. Bunun neticesinde de Kerkük'teki Türkler, Amerika ve onun güdümündeki yeni yönetime karşı, işlenen cinayetler için yürüyüşler yapmaktadır. Bu yürüyüşler de eli silahlı düzensiz peşmergeleri daha da kinli hale getirmektedir.

Türkiye'den bir gazeteci olarak gelen Ayfer, kendisine Kerkük ve Kerkük'ün son durumunu anlatan Cemal'e:

"Sancılarla yüklü bu şehir, acılarını deşirmende öğütürken aslında seni öğütüyordu..." (8)

diyerek onu Kerkük'le aynileştirir. Kerkük'ün acılarını Cemal'de; Cemal'inkini Kerkük'te görür. Cemal, Ayfer'in bu duygusuna karşı çocukluğunda arkadaşları arasında söylenen bir tekerlemeyi söyler:

*"Mennen sen yoldaş
Bir kutu kumaşığ" (9)*

Burada Cemal, Ayfer ile soy birliğinden dolayı ona

bir yakınlık göstermektedir.

Dünyada tüzerine en çok şiir yazılan şehrin İstanbul olduğunu söyleyen Ayfer'e karşılık Cemal de bunun ikincisinin Kerkük olduğunu söyler. Ayfer, Kerkük gezisinin sonucunda tüm Türkmenler için Kerkük'ün çok önemli bir yere sahip olduğunu anladığını itiraf eder. Ona göre "Türkmenler için Kerkük bir solunum yoludur."

Cemal'e göre, Kerkük'ün onca düşmanı Türkmenleri bu şehre aşık etmiştir. Ona göre bu şehre gelenler, önce bir lokma ekmeğe muhtaçken Türkmenler onların karınlarını doyururlar, onlara sahip çıkarlar. Fakat karnı doyunca ilk fırsatta ihanet etmişlerdir. Kerkük'te Türkmenlere yapılan 14 Temmuz 1959 katliamının baş aktörü Molla Mustafa Barzani'dir. Celal Talabani de bu katliama bizzat katılanlardan birisidir. Bu katliamda peşmergeler, pek çok Türk'ü şehit etmişlerdir. (10)

Romanın sonunda Cemal, her zaman olduğu gibi Ayfer'in kaldığı otele gelip onunla buluşmak ister. Fakat bu sefer Ayfer'i bulamaz. Bu gelişinde Cemal'in annesi Ayfer'e Türkmen külçesi adlı geleneksel bir kurabiye göndermiştir. Ayfer'i bulamayınca kurabiye de Cemal'in elinde kalakalı. Elindekini orada bulunan bir Türkmen otel görevlisine veren Cemal, "Türkmen külçesi ancak Türkmen'e kismet oluyormuş meğer..." diyerek otelden çıkar.

Romanda, Türkiye'nin bu topraktan çekilmesinden beri süregelen ve bir dünya sorunu halini alan Kerkük sorunu Cemal'in bakış açısıyla anlatılır. Cemal, olaylara Kerküklü Türkmen olarak bakar. Bilindiği gibi Kerkük, içinde başka unsurlar olmakla birlikte aslı Türk olan bir yerleşim yeridir. Fakat siyasi gelişmeler her zaman bu toprakların sorunlarla anılmasını getirmiş ve süreç içerisinde kentin demografik yapısında değişimlere neden olmuştur. İşte bu nüfus değişimleri şehirdeki yapıyı kökünden değiştirmiş ve kaos durumunu körüklemiştir. Dünyanın büyük devletlerinin petrol nedeniyle bu topraklarda çıkarlarının olması iç çekişmelerle uğraşan yerel unsurların şehrin yönetiminden ve doğal zenginliklerinden uzak kalmasını sağlamıştır. Bu sayede çatışmalardaki güçler dengesi zaman zaman değişse de bitmeyen çatışmalar zenginliğin büyük güçlerin elinde olmasını sağlamıştır.

Roman'da Cemal'in bakış açısıyla bölgedeki hemen bütün unsurlar değerlendirilmeye alınır. Cemal, bölgedeki Türkmenleri temsil eder. Romanın diğer önemli kahramanı olan Ayfer de Türk'tür. Romanda Cemal'in şahsında yazar, Türkiye'ye sürekli sitem-

lerde bulunur. Ayfer, gazeteci olarak tarafsızlığı ile romanda bulunurken Türkiye asıllı olarak da Cemal (Irak Türkleri)'in sitemlerine maruz kalır. Cemal'e göre Türkiye, doğal hakkını kullanarak Kerkük'te olayların içinde, soydaşlarının yanında bulunmalıdır. Bu olmadığı için de Cemal, roman boyunca Türkiye'ye karşı sitemlerini dile getirir.

Romanın dikkat çeken özelliklerinden birisi her bölümden önce yazarın kullandığı epigraflardır. On beş kere kullanılan bu epigraflar, romanın vermek istediği duygulara zaman zaman göndermelerle yardımcı olur. Yazarın bu kullanımı, romana ayrı bir tat vermiştir denilebilir.

Bu bölümler ayrıca düşünüldüğünde ortaya bir Kerkük şiiri çıkar. 147 mısradan oluşan bu uzun, aşırı duygusal şiirde yazarın pek çok Kerküklü şair gibi şiire ne kadar yakın olduğu görülebilir. Bu şiir parçaları bütünüyle düşünüldüğünde en az romanın tamamı kadar duygu ve edebi tür açısından doyurucudur denilebilir.

*"bu şehirde dantel işlenir
her ilmikte tığ bir sancı düğümler
bu şehirde kara neft
kimine maraz kapısı
kimine dert
bu şehrin üstünden bulutlar gelir geçer
bulutlar bazen kuzeyden bazen güneyden
gelir geçer, gelir geçer
bu şehirde bulutlardan rahmet yağmaz
bu şehirde bulutlar yürek deşer" (11)*

Yazarın kendisiyle özdeşleştirdiği Kerkük'ü "bu şehir" olarak anlattığı söz konusu manzum parçalar da zaman-mekân algılaması vardır. Roman için bir leitmotif özelliği taşıyan bu şiirler, roman akışında yazar ve şehir arasındaki aynılığı gösterir. Hemen her bölümde yinelenen "bu şehrin üstünden bulutlar gelir geçer / bulutlar bazen kuzeyden bazen güneyden / gelir geçer, gelir geçer" mısralarıyla Irak ve Kerkük'ün maruz kaldığı saldırıların arasında doğrudan bir ilişki düşünülebilir. Bilindiği gibi Irak, coğrafi konumu dolayısıyla "güney-kuzey" yönlerinden düşman saldırılarına hedef olmuştur.

Romanda bir leitmotif olarak tekrar edilen mısralar, Kırgız yazar Cengiz Aytmatov'un benzer cümlelerini akla getirmektedir. Aytmatov da mensubu olduğu Kırgızların yaşama mücadelesine ışık tutan romanında sıklıkla benzer bir motifi kullanmaktadır:

"Bu yerlerde trenler doğudan batıya, batıdan doğuya gider - gelirlerdi

Bu yerlerde, demir yolunun iki yanında Sarı Özek

bozkırı, sarı kumlu geniş bozkırların bomboş orta bölgesi uzanıyordu.

Bu yerlerde, Meridyenlerin Greenwich'ten başlayarak sayılması gibi bütün uzaklıklar demir yoluna göre hesaplanırdı...

Trenler ise doğudan batıya, batıdan doğuya gider - gelirlerdi..." (12)

İki roman arasındaki söz konusu benzerlik, ortak hafızaya ait iki toplumun iki yazarının milli sorunlar karşısındaki ortak duyarlılığı ile açıklanabilir.

Sonuç olarak Kemal Beyatlı, anı roman türündeki eserinde 2000'li yılların dünya kamuoyunu en çok meşgul eden konularından biri olan Irak sorununa bir Türkmen aydınının bakışıyla yaklaşmaktadır. Romanın toplumsal ve siyasal gerçekliğe bakışının yanında türle ilgili değeri de dikkatlerden kaçmamaktadır

DİPNOTLAR:

(1)Kerkük Seni Yazdım.. s. 17.

(2)Kerkük Seni Yazdım.. s. 13-14.

(3)Kerkük Seni Yazdım.. s. 17.

(4)Kerkük Seni Yazdım. s. 42.

(5)Kerkük Seni Yazdım. s. 91.

(6)Kerkük Seni Yazdım. s. 128.

(7)Kerkük Seni Yazdım. s. 137-138.

(8)Kerkük Seni Yazdım. s. 176.

(9)Kerkük Seni Yazdım. s. 177.

(10)Şehadetlerinden beri Türkiye'de de acı hatıralarda bulunmuş bu şehitler şunlardır: Ata Hayrullah - albay - İhsan Hayrullah - yarbay doktor; Salahattin Avcı - iş adamı, Mehmet Avcı - Memur, Nihat Fuat Muhtar - öğretmen, Cihat Fuat Muhtar - öğrenci, Emel Fuat Muhtar - öğrenci - 12 yaşında, Kasım Neftçi - Arazi sahibi, Ali Neftçi - Serbest meslek, Osman Hıdır - Kahve Sahibi, Cahit Fahrettin - Öğrenci, Zuhur İzzet Casim - Çaycı, Kahve Sahibi, Şakir Zeynel - Kahve Sahibi, Gani Nakib- Memur, Kemal Abdulsamet - Mühendis, Fatih Yunus Ali - Teknisyen, Cuma Kamber - Teknisyen, Enver Abbas - Öğrenci, Kazım Abbas Bektaş - Öğrenci, Hacı Necmettin Abdullah - Serbest Meslek, Hasib Ali - İşçi, Nurettin Aziz - İşçi, İbrahim Ramazan - Tamirci, Abdul Halik İsmail - Öğrenci, Abdullah Ali Bayatlı - Teknisyen, Salahattin Kayacı - İşçi, Abbas Kadir - Öğrenci, Salahattin Köprülü - Polis, İbrahim Hemze - Kasap, Adil Abdülhamit - Öğretmen, Abdullah Ahmet - İşçi, Habib Ali - Abdul Gani Seyit Mehmet - Sadık Kaleli - Halil Şakır - Serbest İş, Salah Terzi - Serbest İş. Özellikle 80 yıldır zaman zaman tekrar edegelen bu gibi facialarda Türkmenler ilk hedef seçilmişlerdir. Bu ve buna benzer katiamlar için ayrıca bakınız: Erşat Hümmüzlü.

Irak'ta Türkmen Gerçeği, Kerkük Vakfı, İstanbul, 2006, s. 105-119.

(11)Kerkük Seni Yazdım.. s. 71.

(12)Cengiz Aytmatov: Gün Uzar Yüzyıl Olur. (Rusçadan Çeviren: Mehmet Özgül) Cem Yayınevi, nisan 1997, s. 34-35.